

Rörum

Distrikt Rörum

Rörums kyrka. Foto: Jorchr/GFDL.

HISTORIA

Rörums historia kan spåras till stenåldern. På strandvallen ovanför Vik finns en av Skånes äldsta boplatser, från ca 5000 f Kr, och i Ramnakulla finns två megalitgravar, daterade som stenålder. I folktron påstås att det har varit ett offerställe där det blotats åt guden Tor, Aage-Thor, vilket ska vara förklaringen till det gamla namnet Agator på gården Nyhem.

1762 gick landsvägen genom Rörum från Brösarp till *Cimbritzhamn, däröfver är en träbro. Tjörndala lund låg 2 kvart söder om Rörum, emellan landsvägen och havet och var en av de skönaste lundar jag sett i riket* berättar Linné i sin Skånska resa 1749. Han fortsätter sina iakttagelser från de två dagar han tillbringade på gästgiveriet i Rörum. *Rödsjukan, dysenteri, gick ännu här i Rörum, som förlidet år skövlade bort oänligt mycket folk i Skåne, besynnerligen av allmogen. Alla undrade, vad orsaken månde vara, att denna sjukdom på några år tillbaka blivit här så allmän. De flesta trodde att den inhämska tobaken såsom mindre mogen i än den utländska skulle kunnat förorsaka sjukdomen, emedan den isynnerhet yppat sig, sedan tobaksplantagen blivit allmänna.*

Kyrkoarkivet eldhärjades år 1808 vilket har lämnat ett stort gap i den lokala historieskrivningen.

Troligen Rörums gästgivargård år 1905. Fram till 1907 kunde man köpa brännvin till avhämtning där, vilket även Sankt Olofsborna gjorde. Foto: Österlens museum

I Vik är gatorna små, bestående av prång och strädden. Genom fiskeläget gick en bygata i nordsydlig riktning, från Rörum till Baskemölla och om vädret är klart, kan man se hela kustremsan ända upp till Åhus. Enligt den förnyade Hamnordningen år 1849 den 5te mars som gällde samtliga Wiks fiskare och fiskesidkare var skötseln av vägar reglerad och böterna var 8 skilling för den som försummade sin plikt att uträtta *snökastning och wäglagning*. Som jämförelse kostade det en hel Riksdaler varje gång någon brast ut i eder och svordomar mot någon under fisket, eller i *samqvämet samt på offentlig samlingsplats*.

Först år 1845 påbörjades skiftet, men tack vare ingripande från "Rörumskungen" Per Bengtsson avstannade det 1864, då enskiftet genomdrevs i byn. Av de 23 gårdar som då låg i byn återstår endast fem. Det gamla gästgiveriet är från tidigt 1700-tal medan gathuset troligen är från mitten av 1800-talet.

I Skånes kalender 1878 kan man läsa: *Viks fiskeläge, beläget i södra delen af socknen, har omkring 300 invånare och bekostar sjelf sina kommunala behof.*

Under första världskriget blåste det iland minor i Vik. Vid 12-tiden natten den 19 mars 1916, väcktes befolkningen av en så kraftig smäll att den hördes till Simrishamn, som resulterade i krossade fönsterrutor och uppslagna dörrar. Två dagar senare närmade sig en ny mina land. Invånarna varnades genom att tuta i byahornet och hos de i husen närmast hamnen knackade man dörr. En kaskad av järnskrot flög med ett ilsket vinande ljud in över hamnen och bebyggelsen när minan utlöstes mot strandkanten bara 50-100 meter från de närmaste husen, som fick fönsterrutorna söndersprängda. Krossat glas och fönsterbågar låg kringströdda överallt men mirakulöst nog blev ingen skadad.

I Vik finns det gott om sträden. Foto: Kicki Näslund

Gabriel Jönsson beskrev Viks fiskeläge år 1924: *Hade jag inte haft mitt hjärta förankrat på en annan oansenlig ort, skulle jag förtöja det i Vik --- Så sandigt, så stenigt, så armt och fattigt och fränt i vardagslag, har bara det råd att vara längst nere på kistbotten har en skönhet som ingen sommarliggare eller 'artister' kunna komma åt. Ska vi kunna förstå Vik, då ska ni ha stått i en storbåt i sill till stövelknagen, medan händerna bränna som eld av de röda maneternas gift och ett vått storsegel slår er på käften. Då får man förstånd på skönheten hos Vik.*

PLATSER

Backen, ursprungligen höjderna väster om Viks fiskeläge.

Bryggedrätten, *Brügge dretten* 1688, brygga används som namn på ett stort stenblock vid land som liknar en båtbrygga.

Delperöd, *Dyelperdyh* 1470, besläktat med dälpa, sänka i terrängen kan också ha en inverkan från ordet stjalpa, vilket då blir gården vid foten av ett berg som stjalper sig över.

Djupadal, gården ligger i en dal med höga branter på tre sidor. Nu känd som Mandelmanns gård.

Duvedammsdrätten, *Duedams dretten* 1688, en damm kring vilken duvor brukar hålla till.

Fiskestigsdrätten, *Fiskestüs drätten* 1688, stigen ned till fisket.

Grävsvinssträtet, *Gräfsvinssträtet* 1874, grävsvin är grävling och *sträte* bygata, smal väg mellan gärdesgårdar, här en rännformigt nedsänkt väg. Under lång tid en väg mellan Ramnakulla i Vemmerlov och Viks fiskeläge. Utgjorde gränsen mellan Rörum och Vik.

Grötafatet, kulle, backe, välrundad som toppen på ett rågat fat potatisgröt.

Hålekärnsdrätten, *Hulle Kiärs drätten* 1688, okänt naturnamn, mitt i land finns ett sankt område där det på vintern bildas vattensamlingar.

Häradsuddsdrätten, *Häradsuddsdrett* 1777, belägen vid den trubbiga Häradsudden söder om Viks fiskeläge, vid gränsen till Järrestad, där strandvallen skjuter fram och endast lämnar en smal lång strandremsa fri. Vid fiske där sägs att man sätter redskapen i skälet.

Rackapott, 1806, rackare, hudavdragare och putt, håla med vatten eller dy.

Råboa, *Rodboch* 1320, rå, gränslinje syftar på läget vid gränsen till Ö Vemmerlov. Gården var på sin tid boställe åt hovslagaren vid Svabesholms skvadron.

Röde sten, *Röösteens drätten* 1688, avser ett stort, slätt, rödaktigt stenblock vid stranden.

Rörum, *Rytha-Rvmi* omkring 1120. Innehåller dialektordet ryd, röjning och rum, öppen plats eller gårdstomt.

Skattedrätten, *Skattedretten* 1777, namnet visar att fisket var av skattenatur.

Stockeboda, *Stackebow* 1610, stock kan ha innebörden byggmaterial, spång eller gillerstock för djurfångst.

Sträntemölla/Stränte, utvecklat ur Sträntu av Stränta, ett äldre namn på Rörums södra å. Vattendragsnamnet har helt övergått till att avse bebyggelsen medan ån istället har fått namn efter Rörum. Stränta är skvätta, spruta.

Vik, *Wiigs fischeleye*, *Wiig* 1613, namnet på detta ursprungliga fiskeläge avser den lilla vik av Hanöbukten där bebyggelsen ligger.

Åstensdrätten, efter en stor sten vid utloppet av Rörums norra å, infört i jordregistret 1946.

LÄS MER

Biskopsvisitationer i Skåne 1697, Landsarkivet i Lund skriftserie 2. sid. 87-90. 1991

I fädrens spår för nutidens barn, Kjellberg, B, 1977

Kristianstads län 1762, Wallin, C. sid. 119-120. 1981

Linné, C. Skånska resa 1749, sid. 131-133. 1751

Rörum och Vik genom tiderna / redaktion: Gerd Almedal och Sture Lassesson, 1990

Rörums Sportklubb 40 år, 1952-1982.